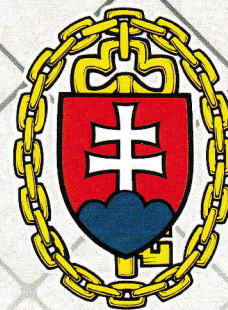

SLOVENSKÉ VÄZENSTVO

2. ročník 4/2020

ISSN 2644-5816

**KOLKO LÁSKY SA ZMESTÍ
DO KRABICE OD TOPÁNKOK?**

Národný projekt Šanca na návrat

v podmienkach ústavu Nitra-Chrenová

Výstupný oddiel je jedným zo špecializovaných oddielov zriadených v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Nitra-Chrenová, od 1. októbra 2018 realizovaný prostredníctvom Národného projektu Šanca na návrat. Spolu so Zborom väzenskej a justičnej stráže na ňom participuje Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny s podporou Európskeho sociálneho fondu. Úlohou národného projektu je vytvoriť a pilotne overiť inovatívny systém komplexnej podpory odsúdených na plynulý prechod do občianskeho života, znížiť riziká sociálneho vylúčenia a zvyšovať kompetencie osôb vo výkone trestu odňatia slobody pri uplatnení sa na trhu práce, ako aj predchádzať opakovanému páchaniu trestnej činnosti. Výstupný oddiel je kapacitne riešený pre 12 odsúdených žien. V priebehu jeho trvania bolo do neho zaradených 75 odsúdených žien.

V záujme znižovania recidívy odsúdených a celospoločenského kontexte znižovania kriminality sme si už pred mnohými rokmi uvedomovali, že šancou na úspech by mohla byť bezproblémová resocializácia. V rámci poskytovania sociálnej starostlivosti a psychologických služieb sa odsúdené ženy čoraz častejšie obracali na personál s požiadavkami a otázkami súvisiacimi s prepustením na slobodu. Najdôležitejšou sa ukázala motivácia k sociálnej začlenenosti, čoho predpokladom je dôsledná analýza sociálnej infraštruktúry, v ktorej väznená osoba zastáva rôzne role a ich vplyv na správanie (predovšetkým kriminálne), utváranie postojov a hodnôt. Tieto súvisia najmä s účinným riešením sociálnych situácií, voľbou adekvátnych foriem a postupov, adaptáciou na podmienky a vzniknuté situácie.

V súvislosti s tým, že našou klientelou sú odsúdené ženy, významnou je ich funkcia a postavenie v rodine. Predovšetkým pre ženy – matky je dôležité udržiavanie a posil-

ňovanie rodinných väzieb a vzťahov s maloletými deťmi, najmä, ak sú umiestnené v ústavnej starostlivosti. Nemenej dôležitou súčasťou každodennej práce s odsúdenými ženami je riešenie matrimoniálnych a partnerských problémov. Ide najmä o krízy vo vzťahoch vedúce k nevere, rozpady vzťahov, rozvody, obavy o svojich blízkych prameniace z rôznych príčin (najčastejšie z nedostatočného alebo absentujúceho kontaktu, informácií o deťoch, ochorenia príbuzných), zmena sociálnych a ekonomických pomerov v rodine vedúca k strate zázemia a pod. Osobitnú pozornosť si vyžadujú tragické udalosti v rodine (úmrtia blízkych príbuzných). Uvedené situácie sú silne traumatizujúce pre človeka bežne zaťaženého, obzvlášť v takom limitujúcom prostredí, akým je výkon trestu odňatia slobody, v ktorom si človek oveľa intenzívnejšie uvedomuje hodnotu rodiny. V mnohých prípadoch sú nútené k prehodnoteniu vzťahov a pripravujú sa na zmenu rodinných pomerov po návrate na slobodu.

Národný projekt Šanca na návrat má potenciál mnohé problémy riešiť, a to prostredníctvom základného resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu, špecializovaných programov a intenzívnej, na cieľ zameranej individuálnej práce s odsúdenými. Naše skúsenosti potvrdzujú, že väčšina odsúdených žien je aktívna v riešení svojich problémov a motivovaná k zmene. V súvislosti s hľadáním možností a spôsobov ich dosiahnutia prejavujú záujem o spoluprácu s odborným tímom v jeho rôznych zložkách. Zriadenie výstupného oddielu a zakategorizovanie odsúdených žien „výstupárok“ poskytlo širší priestor pre identifikáciu ich spoločných cieľov a vzájomnú kooperáciu. Uvedené sa prejavuje v rámci skupinových aktivít aj mimo nich utužovaním vzájomných vzťahov, súdržnosťou, podporou a pomocou, pozitívnou motiváciou, predávaním skúse-

ností, vzájomným učením sa sociálnym zručnosťami (rešpekt, tolerancia, vzor, príklad, spätná väzba, empatia, asertivita).

Nadobudnuté teoretické vedomosti efektívne využívame v rámci povolených opustení ústavu odsúdenými. Doposiaľ sa realizovalo 32-krát, najčastejšie za účelom vybavenia osobných dokladov, dokladov o vzdelaní, získania zručností v oblasti finančnej a sociálnej gramotnosti. Osobitný význam pre odsúdené ženy majú návštevy s rodinnými príslušníkmi mimo ústavu. Stretnutia rodiny, najmä s deťmi sú často spojené so silnými emóciami, ktoré ich sprevádzajú ešte dlho po stretnutí a upevňujú citové väzby. Opustenie

ústavu je jedným z prvých reálnych dotykov odsúdených so slobodou po dlhých rokoch. Prežívanie tejto udalosti je individuálne, sprevádzané zmiešanými emočnými prejavmi – od úzkosti, neistoty po radosť, nadšenie, pocit voľnosti.

Počas obdobia zaobchádzania s odsúdenými vo výstupnom oddiele sa nám osvedčila a chceli by sme vyzdvihnúť najmä spoluprácu s inštitúciami a organizáciami štátnej a neštátnej správy, bez ktorej mnohé problémy odsúdených v penitenciárnych podmienkach nie je v našich silách riešiť. Intenzívne spolupracujeme s Centrom právnej pomoci, úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny, centrami pre deti a rodiny, mediačnými a probačnými úradníkmi, políciou, zdravotnými poisťovňami a Sociálnou poisťovňou.

Od konca augusta 2020 sa v rámci projektu v ústave realizujú aj dva špecializované resocializačné a výchovné programy, ktoré sú personálne zabezpečované externými lektormi. Program Rizikové skupiny zo segregovaných komunit sa zameriava na oblasť sociálnej patológie a rizikové faktory recidívy. Druhým programom je Vzdelávanie odsúdených osôb v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti.

Priestory, v ktorých je výstupný oddiel situovaný, sú sú-

časťou budovy uvedenej do užívania v roku 1993. V priebehu mesiacov jún a júl 2020 prešli komplexnou rekonštrukciou. Stavebné práce sa týkali prevažne vnútorných priestorov. V kancelárskych a ubytovacích priestoroch bola pôvodná PVC podlaha nahradená laminátovou, na chodbách, v kuchynke a sociálnych zariadeniach bola zhotovená keramická dlažba. Vymenené boli vykurovacie telesá, osvetlenie, elektroinštalácia, ventilátory, dvere a všetky priestory boli vymalované. V sprchách a toaletách bol zhotovený nový obklad, opatrené boli batériami a umývadlami. Na druhom nadzemnom podlaží bola vybudovaná kuchynka s novou kuchynskou linkou so vstavanými spotrebičmi (chladnička, práčka, mikrovlnná rúra, elektrická varná doska

a elektrická teplovzdušná rúra).

S odstupom času, pohľadom realizačného tímu, vnímame zriadenie výstupného oddielu ako krok vpred v zaobchádzaní s odsúdenými. Poskytuje širšie možnosti efektívnej a intenzívnej práce s dôrazom na kvalitu a zohľadnenie individuality a potenciálu. Napriek počiatočným obavám odsúdených pred zaradením do výstupného oddielu dostávame pozitívne spätné väzby o užitočnosti poskytnutých informácií a pomoci aj od nich. Oceňujú spôsob zaobchádzania, špecifický prístup, zameranie sa na individuálne riešenie problémov, zdieľanie ich prežívania. Zmysel a účelnosť práce vo výstupnom oddiele sa potvrdzuje aj po ná-

vrate odsúdených do civilného života. Často od nich dostávame informácie prostredníctvom listov, telefonátov, odkazov a pohľadníc o ich živote, jednotlivých životných krokoch, úspechoch aj neúspechoch, skúsenostiach, a taktiež poďakovanie za podporu a pomoc.

Ľubomíra Hutkaiová, Robert Máčaj,
Dominik Blaško, Nitra-Chrenová